

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 11, Αρ. 4Α (2022)

Η γλωσσική έκφραση μαθητών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης κατά την τηλεεκπαιδευτική διαδικασία: Πρόταση ερευνητικού σχεδιασμού

Φίλιππος Ευαγγέλου

doi: [10.12681/icodl.3313](https://doi.org/10.12681/icodl.3313)

Η γλωσσική έκφραση μαθητών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης κατά την τηλεεκπαιδευτική διαδικασία: Πρόταση ερευνητικού σχεδιασμού

The linguistic expression of Secondary Education students during the distance education: Research design

Φίλιππος Ευαγγέλου

Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων - Μεταδιδάκτορας Ερευνητής Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων - Μέλος Σ.Ε.Π. Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

<http://orcid.org/0000-0002-8162-9323>

filipevang@gmail.com

Abstract

The Greek Ministry of Education in response to the suspension of lifelong teaching in educational structures, due to the COVID-19, activated the implementation of Distance Education - Distance Learning (T-EAD) for the students of Primary and Secondary Education. The implementation of "Emergency Distance Learning", as it is mentioned worldwide, has shifted the interest in schools to the importance of digital media and in particular to the way in which they are utilized in distance education. In these circumstances, the question arises as to the extent to which the role of T-EAD will be limited to meeting the pandemic emergency in a technocentric approach or whether it will focus on enriching teachers' knowledge and skills; and students opening new horizons of teaching and learning, with the aim of "students learn how to learn" combining the diversity of new technologies and new teaching and learning methods. This paper describes a research design that aims to investigate the aspects of philologists teachers of Secondary Education regarding the language expression of students during the distance education.

Keywords: *research design, distance education, covid -19, aspects, teachers of Secondary Education, language courses*

Περίληψη

Το ελληνικό Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων ανταποκρινόμενο στην αναστολή της δια ζώσης διδασκαλίας στις εκπαιδευτικές δομές, εξαιτίας της πανδημίας του ιού COVID-19, ενεργοποίησε την εφαρμογή της Τηλεκπαίδευσης - Εξ Αποστάσεως Διδασκαλίας (T-EAD) στους μαθητές της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Η εφαρμογή της «Επείγουσας Εξ Αποστάσεως Διδασκαλίας», όπως αναφέρεται σε παγκόσμιο επίπεδο, στα σχολεία μετέφερε το ενδιαφέρον στη σπουδαιότητα των ψηφιακών μέσων και ειδικότερα στον τρόπο αξιοποίησής τους στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Μέσα σε αυτές τις συνθήκες τίθεται το ερώτημα, που σχετίζεται με τον βαθμό στον οποίο ο ρόλος της T-EAD θα περιοριστεί στην κάλυψη των έκτακτων αναγκών λόγω της πανδημίας στο πλαίσιο μιας τεχνοκεντρικής προσέγγισης ή αν θα προσανατολιστεί στον εμπλουτισμό των γνώσεων και δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών και μαθητών ανοίγοντας νέους ορίζοντες διδασκαλίας και μάθησης, με σκοπό «να μάθουν οι μαθητές πώς να μαθαίνουν» συνδυάζοντας την πολυμορφικότητα των νέων τεχνολογιών και τις νέες μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης. Στην παρούσα εργασία περιγράφεται μια πρόταση

ερευνητικού σχεδιασμού που θα έχει ως σκοπό τη διερεύνηση των στάσεων και απόψεων φιλολόγων εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με τη γλωσσική έκφραση μαθητών κατά την τηλεεκπαιδευτική διαδικασία.

Λέξεις-κλειδιά: πρόταση ερευνητικού σχεδιασμού, τηλεεκπαίδευση, covid -19, απόψεις, φιλόλογοι, γλωσσικά μαθήματα

Εισαγωγή – Ανασκόπηση ερευνητικής περιοχής

Η πρώτη φάση αντιμετώπισης της πανδημίας του ιού COVID-19 (Μάρτιος 2020) οδήγησε 191 χώρες σε προσωρινή αναστολή λειτουργίας των σχολείων. Σε αυτή την περίοδο δοκιμάστηκε σε έντονο βαθμό η δυνατότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων να διατηρήσουν τη συνέχεια στην εκπαιδευτική δραστηριότητα με τη συνδρομή περίπου 63 εκατομμυρίων εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, για περίπου 1,5 δισεκατομμυρίου παιδιών, που βρέθηκαν εκτός σχολείου ή μονάδας εκπαίδευσης (Καλαβάσης, Κοντάκος, Θεοδωροπούλου & Κρητικός, 2020· Unesco, 2020).

Στην Ελλάδα η πρωτόγνωρη συγκυρία της καθολικής αναστολής λειτουργίας των σχολικών μονάδων της χώρας δημιούργησε στο Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων την ανάγκη οργάνωσης και εφαρμογής της Τηλεκπαίδευσης - Εξ Αποστάσεως Διδασκαλίας (Τ-ΕΑΔ) στους μαθητές της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Λιοναράκης, Μανούσου, Χαρτοφύλακα, Παπαδημητρίου, & Ιωακειμίδου, 2020· Φύκαρης, 2021), ως ανταπόκριση της εισαχθείσας, λόγω των συνθηκών σε πολλές χώρες, «Επείγουσας Εξ Αποστάσεως Διδασκαλίας» (Emergency Remote Teaching) (Bates, 2020a; Hodges, Moore, Lockee, Trust & Bond, 2020; Μανούσου, Χαρτοφύλακα, Ιωακειμίδου, Παπαδημητρίου & Καραγιάννη, 2020 · Winthrop, 2020; Λιοναράκης κ.ά., 2020· Μίμινου & Σπανακά, 2013· Παπαδημητρίου, 2020).

Σε προέκταση αυτών, σύμφωνα με πρόσφατη εγκύκλιο του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (2020) «(σύγχρονη) τηλεεκπαίδευση είναι η απευθείας διδασκαλία και μετάδοση μαθήματος σε πραγματικό χρόνο από εκπαιδευτικό, μέσω διαδικτυακής πλατφόρμας, σε μαθητές, σπουδαστές και φοιτητές που παρακολουθούν ζωντανά μέσω υπολογιστή, κινητού ή tablet. Στην πλατφόρμα μπορεί κανείς να συνδεθεί και διαδικτυακά και τηλεφωνικά». Η Τηλεκπαίδευση - Εξ Αποστάσεως Διδασκαλία (Τ-ΕΑΔ) αποτελεί ένα εργαλείο των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ), συνιστά μία νέα μορφή σύγχρονης - αμφίδρομης οπτικοακουστικής επικοινωνίας (Αρμακόλας & Παναγιωτακόπουλους, 2020) που δημιουργεί συνθήκες για την εξ αποστάσεως διδασκαλία πολύ κοντινές προς αυτές της δια ζώσης, παρέχοντας οπτικοακουστικά ερεθίσματα - λεκτικά και μη - που μειώνουν την απομόνωση των διδασκόμενων (Κανελλόπουλος, Κουτσούμπα & Γκιόσος, 2020).

Με βάση των ανωτέρω η Τ-ΕΑΔ, σε συνδυασμό με καινοτόμες εφαρμογές ψηφιακής και πολλαπλής αναπαράστασης της πληροφορίας, δείχνει ότι μπορεί να συνεισφέρει δυναμικά στη διαμόρφωση ενός πολύπτυχου μαθησιακού περιβάλλοντος, που ευνοεί την ενεργητική μαθησιακή ωρίμανση του μαθητή, μέσω δεξιοτήτων αυτορυθμιζόμενης μάθησης και αυτονομίας, αναδεικνύοντας τις ατομικές ανάγκες, ως κείμενο παράγοντα διαμόρφωσης της μαθησιακής πορείας (Λιγούτσικου, Κουτσούμπα, Κουστουράκης, & Λιοναράκης, 2015).

Ωστόσο, είναι γεγονός ότι η οργάνωση και η εφαρμογή της Τ-ΕΑΔ υλοποιήθηκε άμεσα και χωρίς την απαιτούμενη σε ανάλογες περιπτώσεις επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού, ενώ αναδείχθηκαν προβλήματα τεχνικών προδιαγραφών.

Παράλληλα, η τρέχουσα έκτακτη διδακτική πραγματικότητα, λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού, μετέφερε το ενδιαφέρον στη σπουδαιότητα των ψηφιακών μέσων και, κυρίως, στο πώς μπορούν να αξιοποιηθούν στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Αναστασιάδης, 2020α·Κουτσογιάννης, 2020).

Η αναφορά αυτή την περίοδο στον όρο «εξ αποστάσεως» επικεντρώνεται στην έννοια της χωρικής απόστασης των συμμετεχόντων στη διδακτική διαδικασία (Αναστασιάδης, 2020α). Ωστόσο, σε πρόσφατες έρευνες (Adu-Gyamfi, Kwadwo Addo & Asamoah - Boateng, 2019; Anastasiades, Filippousis, Karvunis, Siakas, Tomazinakis, Giza & Mastoraki, 2010; Αναστασιάδης, 2020β; Kara & Gulfidan, 2019; Kesim, 2019; Reich, Buttimer, Fang, Hillaire, Hirsch, Larke & Slama, 2020; Φύκαρης, 2021) τίθεται το ερώτημα, που αφορά τον βαθμό στον οποίο ο ρόλος της Τ-ΕΑΔ θα περιοριστεί στην κάλυψη των έκτακτων αναγκών λόγω της πανδημίας στο πλαίσιο μιας τεχνοκεντρικής προσέγγισης ή αν θα προσανατολιστεί στον εμπλουτισμό των γνώσεων και δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών και μαθητών δίνοντας περαιτέρω προοπτικές στη διδασκαλία και διά αυτής στην επίτευξη μάθησης. Με τον τρόπο αυτό αναπόφευκτα ο λόγος γίνεται για την παιδαγωγική, διδακτική και κοινωνική διάσταση της Τ-ΕΑΔ, γεγονός που αναφέρεται σε πλήθος σχετικών ερευνών (Αναστασιάδης, 2020α; 2020β; Abidah, Hidaayatullaah, Simamora, Fehabutar & Mutakinati, 2020; Bates, 2020a; Bates, 2020b; Kara & Gulfidan, 2019; Sivrikayai, 2019; Reykdal, 2020; Takahama, 2020; Zhang, Wang, Yang & Wang, 2020; Zhao, Zhou, Liu & Liu, 2020; Λιοναράκης & Μανούσου, 2020·Λιοναράκης, 2020).

Σε προέκταση των παραπάνω, η παιδαγωγική και διδακτική διάσταση της Τ-ΕΑΔ δημιουργεί ένα νέο πλαίσιο αλληλεπίδρασης, υποστήριξης και καθοδήγησης των μαθητών, ανάπτυξης δεξιοτήτων ενεργούς αναζήτησης, κριτικής ανάγνωσης και προσέγγισης των πληροφοριακών δεδομένων των μαθητών καθώς και της ανάπτυξης και της εξωτερίκευσης συναισθημάτων (Adu-Gyamfi et al., 2019; Anastasiades et al., 2010; Αναστασιάδης, 2020β; Kara & Gulfidan, 2019; Kesim, 2019; Φύκαρης, 2021). Φαίνεται, λοιπόν, να επαναπροσδιορίζεται η διαδικασία της εκπαίδευσης, της διδασκαλίας και της μαθησιακής διαδικασίας. Πιο συγκεκριμένα, κύριο ζητούμενο αποτελεί η σημασία που πρέπει να δοθεί κατά την υλοποίηση της Τ-ΕΑΔ στο «να μάθουν οι μαθητές πώς να μαθαίνουν», σε συνδυασμό με την πολυμορφικότητα των νέων τεχνολογιών και τις νέες μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης, γεγονός που αποτελεί ισχυρή πρόκληση για το σχολείο του 21^{ου} αιώνα (Λιοναράκης, Μανούσου & Χαρτοφύλακα, 2020; Λιοναράκης & Μανούσου, 2020·Λιοναράκης, 2020·Παπαδημητρίου, 2020·Φύκαρης, 2014).

Όλα όσα προαναφέρθηκαν αποτελούν σημαντικά στοιχεία διερεύνησης, εξαιτίας της εφαρμογής της Τ-ΕΑΔ στα Γυμνάσια και Λύκεια της Ελλάδας. Για αυτό τον λόγο, ο σχεδιασμός της παρούσας έρευνας έγκειται στη διερεύνηση των στάσεων και απόψεων φιλολόγων εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με τη γλωσσική έκφραση μαθητών κατά την τηλεεκπαιδευτική διαδικασία. Η προοπτική αυτή από τη σχετική βιβλιογραφία προκύπτει από το γεγονός ότι δεν έχει μελετηθεί επαρκώς τόσο σε ελληνικό όσο και διεθνές επίπεδο, κυρίως όσον αφορά τη διδασκαλία των γλωσσικών μαθημάτων, που στατιστικά κατέχουν το μεγαλύτερο εύρος, σε σύνολο διδακτικών ωρών, στα Αναλυτικά Προγράμματα των εκπαιδευτικών βαθμίδων αναφοράς της παρούσας ερευνητικής πρότασης.

Πρόταση ερευνητικού σχεδιασμού – Μεθοδολογία έρευνας

Ο σκοπός και σχεδιασμός της έρευνας

Με βάση την παραπάνω ανασκόπηση της ερευνητικής περιοχής σχετικά την οργάνωση και εφαρμογή της Τ-ΕΑΔ στους μαθητές του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, θα σχεδιαστεί μια έρευνα με σκοπό τη διερεύνηση των στάσεων και απόψεων φιλολόγων εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με τη γλωσσική έκφραση μαθητών κατά την τηλεεκπαιδευτική διαδικασία.

Ο σχεδιασμός της έρευνας αναφορικά με την προβλεπόμενη διάρκεια των βασικών εργασιών/σταδίων εκπόνησης της έρευνας προσδιορίζεται σε 12 ημερολογιακούς μήνες (Απρίλιος 2021 – Απρίλιος 2022) και παρουσιάζεται αναλυτικά ως εξής:

I. Απρίλιος - Αύγουστος 2021: βιβλιογραφική ανασκόπηση (αναζήτηση ερευνών της διεθνούς και ελληνικής Βιβλιογραφίας, που σχετίζονται με το υπό μελέτη θέμα), σχεδιασμός της έρευνας (πιλοτικής και κύριας) και δόμησης του οργάνου μέτρησης-ερευνητικού εργαλείου, το οποίο προβλέπεται να είναι δομημένο ερωτηματολόγιο, με «κλειστού» τύπου ερωτήσεις.

II. Σεπτέμβριος 2021: Διεξαγωγή της έρευνας. Αρχικά θα υλοποιηθεί πιλοτική έρευνα σε φιλόλογους εκπαιδευτικούς Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Με την πιλοτική έρευνα θα γίνουν τυχόν διορθωτικές παρεμβάσεις, έτσι ώστε να υλοποιηθεί επαρκώς η κύρια έρευνα.

III. Οκτώβριος - Νοέμβριος 2021: Υλοποίηση στατιστικής ανάλυσης, επεξεργασίας - με τη χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS - και ερμηνείας των ερευνητικών δεδομένων. Συγγραφή του ερευνητικού μέρους της προτεινόμενης Μεταδιδακτορικής Έρευνας.

IV. Δεκέμβριος 2021 - Απρίλιος 2022: Ολοκλήρωση συγγραφής και παρουσίαση έρευνας

Σε περίπτωση που κατά τη διάρκεια υλοποίησης της έρευνας προκύψουν κάποιοι αστάθμητοι παράγοντες είναι πιθανή η παράταση του προβλεπόμενου χρονοδιαγράμματος υλοποίησης της έρευνας. Παράλληλα, θα γίνουν οι ανάλογες παρεμβάσεις (σε μεθοδολογικό επίπεδο) ώστε να διορθωθούν ή να αποτραπούν οι πιθανοί αστάθμητοι παράγοντες.

Δείγμα της προτεινόμενης έρευνας

Πληθυσμό της έρευνας αποτελεί το σύνολο των φιλόλογων εκπαιδευτικών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε όλη τη χώρα.

Δείγμα της έρευνας θα αποτελέσουν περίπου 350 φιλόλογοι εκπαιδευτικοί Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης από όλη την Ελλάδα. Η επιλογή του δείγματος θα γίνει με τη μέθοδο της διαστρωματοποιημένης τυχαίας δειγματοληψίας (Cohen & Manion, 2000:131).

Πριν από την πραγματοποίηση της κύριας έρευνας θα υλοποιηθεί πιλοτική έρευνα. Με την πιλοτική έρευνα θα γίνουν τυχόν διορθωτικές παρεμβάσεις επί του οργάνου μέτρησης-ερευνητικό εργαλείο, έτσι ώστε να υλοποιηθεί ομαλά η κύρια έρευνα.

Οι στόχοι της έρευνας

Οι βασικοί στόχοι της προτεινόμενης έρευνας είναι σύμφωνα με τις στάσεις και απόψεις των υποκειμένων (φιλόλογοι εκπαιδευτικοί) της έρευνας:

I. Να διερευνηθεί το επίπεδο μάθησης που επιτυγχάνεται κατά τη διδασκαλία των γλωσσικών μαθημάτων.

II. Να μελετηθεί σε ποιον βαθμό επηρεάζονται κοινωνικά και συναισθηματικά οι μαθητές κατά τη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία.

III. Να διαπιστωθεί η αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας (σκοποί και στόχοι, μεθοδολογία, περιεχόμενα Προγράμματος Σπουδών) στα γλωσσικά μαθήματα.

Τα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας

Τα ερευνητικά ερωτήματα της προτεινόμενης έρευνας διατυπώνονται ως ακολούθως:

- i) Ποιες είναι οι απόψεις και στάσεις των υποκειμένων έρευνας για τη διδακτική δυνατότητα της Τ-ΕΑΔ στη μαθησιακή διαδικασία των γλωσσικών μαθημάτων;
- ii) Ποιες είναι οι απόψεις και στάσεις των υποκειμένων έρευνας για τον ρόλο του εκπαιδευτικού στη χρήση της Τ-ΕΑΔ στη μαθησιακή διαδικασία των γλωσσικών μαθημάτων;
- iii) Ποιες είναι οι απόψεις και στάσεις των υποκειμένων έρευνας σχετικά με την επίτευξη των διδακτικών στόχων των Προγραμμάτων Σπουδών των γλωσσικών μαθημάτων με τη χρήση της Τ-ΕΑΔ;
- iv) Ποιες είναι οι απόψεις και στάσεις των υποκειμένων έρευνας για τη συσχέτιση των προτεινόμενων μεθόδων διδασκαλίας στο Πρόγραμμα Σπουδών των γλωσσικών μαθημάτων κατά την εφαρμογή της Τ-ΕΑΔ;
- v) Ποιες είναι οι απόψεις και στάσεις των υποκειμένων έρευνας για τις δυνατότητες ανάπτυξης των προτεινόμενων στο Πρόγραμμα Σπουδών περιεχομένων μάθησης των γλωσσικών μαθημάτων με την εφαρμογή της Τ-ΕΑΔ;

Ερευνητικό εργαλείο - συλλογή και ανάλυση δεδομένων

Για την πραγματοποίηση της προτεινόμενης έρευνας και για τη συλλογή των δεδομένων θα χρησιμοποιηθεί ως ερευνητικό εργαλείο δομημένο ερωτηματολόγιο με «κλειστού» τύπου ερωτήσεις πεντάβαθμης κλίμακας Likert, οι οποίες διευκολύνουν τη σύνδεση με τους στόχους και τα ερευνητικά ερωτήματα της προτεινόμενης έρευνας (Robson, 2010). Πιο συγκεκριμένα, το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 29 ερωτήσεις κλειστού τύπου πενταβάθμιας κλίμακας Likert και μια ανοικτή ερώτηση όπου ζητείται από τους ερωτηθέντες να καταγράψουν ότι σχετικό με την έρευνα επιθυμούν. Οι 10 πρώτες ερωτήσεις σχετίζονται με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων και οι υπόλοιπες κατηγοριοποιούνται σε 5 επιμέρους παράγοντες. Χαρακτηριστικά, ο πρώτος παράγοντας αφορά τη γνώμη των υποκειμένων της έρευνας για τη διδακτική δυνατότητα της Τ-ΕΑΔ στη διδασκαλία των γλωσσικών μαθημάτων, ο δεύτερος αφορά τη γνώμη των υποκειμένων της έρευνας για τον ρόλο του εκπαιδευτικού στη χρήση της Τ-ΕΑΔ στη διδασκαλία των γλωσσικών μαθημάτων, κ.λπ.

Το ερωτηματολόγιο θα κατασκευαστεί στην ηλεκτρονική πλατφόρμα Google Forms, διότι με τον τρόπο αυτό δίνεται η δυνατότητα διαμοιρασμού τους σε σύντομο χρονικό διάστημα στα υποκείμενα έρευνας, ενώ «επιτρέπει να έχουμε μεγάλα δείγματα απαντήσεων με σχετικά μικρή πρόσθετη προσπάθεια» (Robson, 2010). Επιπρόσθετα, με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται η ανωνυμία των υποκειμένων έρευνας, κάτι το οποίο αποτελεί βασικό στοιχείο της αξιοπιστίας της έρευνας.

Ο σύνδεσμος που θα δημιουργηθεί και που θα αντιστοιχεί στο ερωτηματολόγιο, θα αποσταλεί με email στα υποκείμενα της έρευνας. Με τη συμπλήρωση των ερωτήσεων και την υποβολή τους, η βάση δεδομένων του ερωτηματολογίου ενημερώνεται σε πραγματικό χρόνο, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα άμεσης πρόσβασης στα ερευνητικά δεδομένα για περαιτέρω στατιστική επεξεργασία και ανάλυση από τον ερευνητή. Παράλληλα, θα διασφαλιστεί και η μοναδικότητα στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου για κάθε υποκείμενο της έρευνας. Τέλος, η στατιστική ανάλυση, επεξεργασία και ερμηνεία των εμπειρικών δεδομένων θα υλοποιηθεί με την αξιοποίηση του στατιστικού πακέτου SPSS 28.

Συμπεράσματα

Στο πλαίσιο υλοποίησης της παραπάνω ερευνητικής πρότασης βασικός στόχος αποτελεί η διερεύνηση της επίδρασης της Τ-ΕΑΔ στη διδακτική διαδικασία συγκεκριμένων μαθημάτων και δη των γλωσσικών μαθημάτων. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας ότι η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών και της Τ-ΕΑΔ, έστω και με τη μορφή και τον χαρακτήρα της «επείγουσας» μορφής ή κατάστασης στην εκπαίδευση, είναι ότι, η τεχνολογία όσο κι αν εξελίσσεται και γίνεται εντυπωσιακότερη, σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί από μόνη της να επιφέρει επαναστατικές αλλαγές στον χώρο της εκπαίδευσης, ενώ ο ρόλος του διδάσκοντος, στην αξιοποίησή της, είναι πάντοτε καθοριστικής και πρωτεύουσας σημασίας. Το ζήτημα αποκτά ιδιαίτερη σημασία, με δεδομένο ότι, ο διδάσκων, η Διδακτική και, εν τέλει, η μαθησιακή διαδικασία, αποτελούν πολυσύνθετες και πολυπαραγοντικές διαδικασίες, όπου η έμφαση δίνεται τόσο στον γνωστικό όσο και στον κοινωνικό, το συναισθηματικό, τον ψυχοκινητικό και βιωματικό παράγοντα. Επί της ουσίας η Διδακτική αποτελεί λειτουργική και δυναμική αλληλεπίδραση συμμετεχόντων δρώντων, συστηματικά και ελεύθερα, προσώπων στη μαθησιακή διαδικασία, κατά την οποία η μάθηση δεν προέρχεται μόνο από τον διδάσκοντα, αλλά από όλους τους συμμετέχοντες σε αυτήν (Φύκαρης, 2021· Φύκαρης, 2015, 2014).

Οι παραπάνω διαπιστώσεις αναφορικά με τον ρόλο του διδάσκοντα σε σχέση με τους μαθητές και τη μαθησιακή διαδικασία αποτέλεσαν κομβικό σημείο στην επιλογή των υποκειμένων της έρευνας, δηλαδή των φιλολόγων εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο αυτό επιχειρείται να διερευνηθούν οι στάσεις και απόψεις των υποκειμένων της έρευνας μέσα από συγκεκριμένες ερωτήσεις που σχετίζονται με τον ρόλο του εκπαιδευτικού στη χρήση της Τ-ΕΑΔ στη διδασκαλία των γλωσσικών μαθημάτων, την επίτευξη των διδακτικών στόχων του Προγράμματος Σπουδών των γλωσσικών μαθημάτων με τη χρήση της Τ-ΕΑΔ, κ.λπ

Κλείνοντας, μέσα από αυτή την ερευνητική πρόταση στοχεύουμε να εγείρουμε τη συζήτηση από την τεχνοκρατική διάσταση της Τ-ΕΑΔ, λόγω της καθολικής αναστολής λειτουργίας των σχολικών μονάδων της χώρας, προς μια παιδαγωγική, διδακτική και κοινωνική διάσταση. Αναμένουμε τα ευρήματα της έρευνας να συνεισφέρουν εποικοδομητικά στο πως είναι εφικτό να αξιοποιηθεί η Τ-ΕΑΔ στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση με έναν βέλτιστο - παιδαγωγικά και διδακτικά – τρόπο που θα έχει ως επίκεντρο το μαθητή, θα στηρίζεται στη συνεργατικότητα των εμπλεκόμενων στη διαδικασία (μαθητές-μαθητές, μαθητές - εκπαιδευτικοί, εκπαιδευτικοί-εκπαιδευτικοί), στην αλληλεπίδραση και στην οικοδόμηση της γνώσης από απόσταση (Φιλιππούσης & Αναστασιάδης, 2019).

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Αναστασιάδης, Π. (2020α). Η Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην εποχή του Κορωνοϊού COVID-19: το παράδειγμα της Ελλάδας και η πρόκληση της μετάβασης στο «Ανοιχτό Σχολείο της Διερευνητικής Μάθησης, της Συνεργατικής Δημιουργικότητας και της Κοινωνικής Αλληλεγγύης». *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 16(2), 20-48. Doi:doi:https://doi.org/10.12681/jode.25506
- Αναστασιάδης, Π. (2020β). Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Παιδαγωγική και Κοινωνική Διάσταση. Στο Σ. Παπαδάκης & Ν. Ανταμπούφης (Επιμ.), *Πρακτικά Περιλήψεων Επιστημονικής Τηλεδημερίδας για την Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση με τίτλο: «Εξ αποστάσεως εκπαίδευση και σχολική πραγματικότητα»*, 25 – 26 Απριλίου 2020 (σ.273) , Πάτρα: Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (Ε.Δ.Α.Ε.) - ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Δυτικής Ελλάδας

- Αρμακόλας, Σ. & Παναγιωτακόπουλος, Χ. (2020). Εξ αποστάσεως διδασκαλία μέσω τηλεδιάσκεψης: οι επιδράσεις των τεχνολογικών παραγόντων. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, Vol 16 (No 1), 22 - 43. Doi: <https://doi.org/10.12681/jode.22800>, Ανακτήθηκε 10 Οκτωβρίου, 2020, από <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/article/view/22800/19866>
- Καλαβάσης, Φ., Κοντάκος, Α., Θεοδωροπούλου, Ε. & Κρητικός, Γ. (2020). Η σχολική μονάδα την επόμενη μέρα. Στο Φ. Καλαβάσης, Α. Κοντάκος, Ε. Θεοδωροπούλου & Γ. Κρητικός (Επιμ.), *Ανοικτό Διαδικτυακό Μάθημα elearn: Ταχύρρυθμο Επιμορφωτικό Πρόγραμμα για Εκπαιδευτικούς «Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση»*. Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Υπουργείο Παιδείας & Θρησκευμάτων, Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
- Κανελλόπουλος, Α., Κουτσούμπα, Μ. & Γκιόσος, Ι. (2020). Η Οπτικοακουστική Μάθηση και Τηλεδιάσκεψη στην εξΑΕ. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 16(1), 44-63. Doi: <https://doi.org/10.12681/jode.22976>
- Κουτσογιάννης, Δ. (2020). Εξ αποστάσεως εκπαίδευση και νέοι γραμματισμοί στο σχολείο. Στο Σ. Παπαδάκης & Ν. Ανταμπούφης (Επιμ.), *Πρακτικά Περιλήψεων Επιστημονικής Τηλεδημερίδας για την Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση με τίτλο: «Εξ αποστάσεως εκπαίδευση και σχολική πραγματικότητα»*, 25 - 26 Απριλίου 2020 (σ. 21), Πάτρα: Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (Ε.Δ.Α.Ε.) - ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Δυτικής Ελλάδας.
- Λιγούτσικου, Ε., Κουτσούμπα, Μ. Κουστουράκης, Γ. & Λιοναράκης, Α. (2015). Η Θεωρία της Πολλαπλής Νοημοσύνης ως κινητήριος δύναμη ενεργοποίησης και μαθησιακής εξέλιξης στην Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την αξιοποίηση των ΤΠΕ. Στο Α. Λιοναράκης, Β. Ιωακειμίδου, Ε. Μανούσου, Μ. Νιάρη, Τ. Χαρτοφύλακα & Σ. Παπαδημητρίου (Επιμ.), *Πρακτικά 8ου Διεθνούς Συνεδρίου για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Καινοτομία και Έρευνα*, 7-8 Νοεμβρίου 2015 (Τόμος 1, Μέρος Α, σσ. 43 - 57). DOI: <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.16>. Αθήνα: Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης.
- Λιοναράκης Α. & Μανούσου, Ε. (2020). *Σύντομη συνέντευξη του Κοσμήτορα Σχολής Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, Καθηγητή στην Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση κ. Αντώνη Λιοναράκη, ο οποίος σκιαγραφεί τα χαρακτηριστικά και εστιάζει σε πρακτικές συμβουλές για την επιτυχημένη εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην πράξη*. [Βίντεο]. Διαθέσιμο κατόπιν εγγραφής στο: <https://learn.eap.gr/mod/url/view.php?id=9168>
- Λιοναράκης, Α. (2020). Φιλοσοφία, αρχές και μέθοδοι της εξΑΕ. Στο Σ. Παπαδάκης & Ν. Ανταμπούφης (Επιμ.), *Πρακτικά Περιλήψεων Επιστημονικής Τηλεδημερίδας για την Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση με τίτλο: «Εξ αποστάσεως εκπαίδευση και σχολική πραγματικότητα»*, 25 - 26 Απριλίου 2020 (σ. 20), Πάτρα: Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (Ε.Δ.Α.Ε.) - ΠΕ.Κ.Ε.Σ. Δυτικής Ελλάδας.
- Λιοναράκης, Α., Μανούσου, Ε., Χαρτοφύλακα, Τ., Παπαδημητρίου, Σ. & Ιωακειμίδου, Β. (2020). Editorial. Διακήρυξη για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 16 (1), 4-8. Doi: <https://doi.org/10.12681/jode.23741>. Ανακτήθηκε 25 Οκτωβρίου, 2020, από <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/article/view/23741/19868>
- Λιοναράκης, Α., Μανούσου, Ε. & Χαρτοφύλακα, Α. (2020). *Η εμπειρία του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου και η αξιοποίησή της σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης*. Ανακτήθηκε 27 Οκτωβρίου, 2020, από <https://www.esos.gr/arhtra/66695/i-empeiria-toy-ellinikoy-anoiktoy-panepistimioy-kai-i-axiopoisi-tis-se-oles-tis>
- Μανούσου, Ε., Χαρτοφύλακα, Τ., Ιωακειμίδου, Β. Παπαδημητρίου, Σ. & Καραγιάννη, Ε. (2020). Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση, βασικές αρχές και εφαρμογές. Στο Ε. Μανούσου, Τ. Χαρτοφύλακα, Β. Ιωακειμίδου, Σ. Παπαδημητρίου & Ε. Καραγιάννη (Επιμ.), *Μαζικό Ανοικτό Διαδικτυακό Μάθημα (ΜΟΟC): «Επιμόρφωση εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε θέματα εκπαίδευσης από απόσταση»*. Αθήνα: Ι.Ε.Π.,Ε.Α.Π.
- Μίμινου, Α. & Σπανακά, Α. (2013). Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Καταγραφή και συζήτηση μίας βιβλιογραφικής επισκόπησης. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Πρακτικά 7ου Συνεδρίου για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με τίτλο: «Μεθοδολογίες μάθησης»*, 8-10 Νοεμβρίου 2013 (τόμ.2, μέρος Α', σσ. 78-90). Doi: <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.580>. Αθήνα: Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης.
- Παπαδημητρίου, Σ. (2020). Η συμβολή της Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης στην εξ αποστάσεως Σχολική Εκπαίδευση. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 16(2), 49-66. Doi:<https://doi.org/10.12681/jode.24560>

- Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων (2020). *Εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Οδηγίες και ενημέρωση*. Ανακτήθηκε 5 Οκτωβρίου, 2020, από <https://www.minedu.gov.gr/exetaseis-2/1650-covid19/44445-21-03-2020-odigies-gia-tin-eks-apostaseos-ekpaidefsi>
- Φιλίππου, Γ. & Αναστασιάδης, Π. (2019). Η Τηλεδιάσκεψη στο Δημοτικό Σχολείο: Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Εποικοδομητικής Διδακτικής Προσέγγισης με έμφαση στην Κοινωνική Παρουσία. Στο Λιοναράκης, Α., Μανούσου, Ε., Ιωακειμίδου, Β., Νιάρη, Μ., Αγγέλη, Α., Σφακιωτάκη, Κ. & Κουτζεκλίδου, Β. (Επιμ.), *Πρακτικά 10ου Συνεδρίου για την Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Διαμορφώνοντας από Κοινού το Μέλλον της Εκπαίδευσης*, 10, 106-119. Ανακτήθηκε 5 Μαρτίου, 2021, από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/openedu/article/view/2355/2566>
- Φύκαρης, Ι. (2014). *Όρια και δυνατότητες της σύγχρονης διδασκαλίας*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Δέσποινα Κυριακίδη.
- Φύκαρης, Ι. (2015). *Θέματα Παιδαγωγικής Επιστήμης*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Δέσποινα Κυριακίδη.
- Φύκαρης, Ι. (2021, υπό δημοσίευση). Η Εξ Αποστάσεως Διδασκαλία στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Μια διδακτική δυνατότητα (;) ή ένα εκπαιδευτικο-κοινωνικό δίλημμα (;). *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*.
- Abidah, A., Hidaayatullaah, H. N., Simamora, R. M., Fehabutar, D., & Mutakinati, L. (2020). The Impact of Covid-19 to Indonesian Education and Its Relation to the Philosophy of “Merdeka Belajar”. *Studies in Philosophy of Science and Education*, 1(1), 38-49.
- Adu-Gyamfi, E., Kwadwo Addo, P. & Asamoah-Boateng, C. (2019). An Examination of Differences between the Mean Indicator Ratings by Different Stakeholders in Distance Education Program. *International Journal of Higher Education*, 8(4), 72-78.
- Anastasiades, P. S., Filippousis, G., Karvunis, L., Siakas, S., Tomazinakis, A., Giza, P., & Mastoraki, H. (2010). Interactive Videoconferencing for collaborative learning at a distance in the school of 21st century: A case study in elementary schools in Greece. *Computers & Education*, 54(2), 321-339
- Bates, T. (2020a). *What have we learned from Covid-19 about the limitations of online learning – and the implications for the fall?* [Blog post]. Ανακτήθηκε από: <https://www.tonybates.ca/2020/07/04/what-have-we-learned-from-covid-19-about-the-limitations-of-online-learning/>
- Bates, T. (2020b). *Advice to those about to teach online because of the corona-virus*. Ανακτήθηκε από: <https://www.tonybates.ca/2020/03/09/advice-to-those-about-to-teach-online-because-of-the-corona-virus/>
- Cohen, L., & Manion, L. (2000). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας* (4^η έκδ.). Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.
- Hodges, C. Moore, S., Lockee, B., Trust, T., & Bond, A. (2020). *The Difference between Emergency Remote Teaching and Online Learning*. Retrieved at 25 October, 2020, from <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning>
- Kara, M. & Gulfidan C. (2019). Master’s Students’ Perceptions and Expectations of Good Tutors and Advisors in Distance Education. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 20(2), 162-179.
- Kesim, E. (2019). A study of the graduate theses on distance learning administration in Turkey from 1999 to 2019. *Journal of Distance Education*, 21(2), 17-36.
- Reich, J., Buttimer, C. J., Fang, A., Hillaire, G., Hirsch, K., Larke, L., ... Slama, R. (2020). *Remote Learning Guidance From State Education Agencies During the COVID-19 Pandemic: A First Look*. Ανακτήθηκε 19 Μαΐου 2020, από <http://eduteka.icesi.edu.co/articulos/1038/1>
- Reykdal, C. (2020). BULLETIN No. 016-20 Student Engagement And Support. Washington Office of Superintendent of Public Instruction. Ανακτήθηκε 19 Μαΐου 2020, από https://www.k12.wa.us/sites/default/files/public/bulletinsmemos/bulletins2020/COVID19%20Guidance%20on%20Online%20Learning_Waivers_School%20Closures_as%20of%20March%206%202020.pdf
- Robson, C. (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου* (Β. Νταλάκου, & Κ. Βασιλικού, Μτφ). Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
- Sivrikayai, S. (2019). Chemistry students and opinions about taking chemistry education as distance education. *European Journal of Open Education and e-learning Studies*, 4(2), 35 – 45.
- Takahama, E. (2020). Northshore School District closes all schools for coronavirus concerns: ‘We are no longer able to provide quality instruction.’ *The Seattle Times*. Ανακτήθηκε 19 Μαΐου 2020, από <https://www.seattletimes.com/seattle-news/education/northshore-school-district-closes-all-schools-beginning-thursday-school-will-resume-online-monday/>

- Unesco (2020). *Teacher Task Force calls to support 63 million teachers touched by the COVID-19 crisis*. Retrieved at 05 Νοεμβρίου, 2020, από <https://en.unesco.org/news/teacher-task-force-calls-support-63-million-teachers-touched-covid-19-crisis>
- Winthrop, R. (2020). *How has the coronavirus impacted the classroom? On the frontlines with Dr. Jin Chi of Beijing Normal University*. Center for Universal Education Senior Fellow - Global Economy and Development. Ανακτήθηκε στις 10/2/2021, από URL:<https://www.brookings.edu/blog/education-plus-development/2020/02/27/how-has-the-coronavirus-impacted-the-classroom-on-the-frontlines-with-dr-jin-chi-of-beijing-normal-university/>
- Zhang, W., Wang, Y., Yang, L., & Wang, C. (2020). Suspending Classes Without Stopping Learning: China's Education Emergency Management Policy in the COVID-19 Outbreak. *Journal of Risk and Financial Management*, MDPI, *Open Access Journal*, 13(3), 1-6.
- Zhao, N., Zhou, X., Liu, B. & Liu, W. (2020). Guiding Teaching Strategies with the Education Platform during the COVID-19 Epidemic: Taking Guiyang No. 1 Middle School Teaching Practice as an Example. *Science Insights Education Frontiers*, 5(2), 531-539.